

**Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету**
Кафедра менеджменту, маркетингу і логістики

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В
УКРАЇНІ ЯК ІНСТРУМЕНТ МЕНЕДЖМЕНТУ ЛОГІСТИЧНИХ
ПРОЦЕСІВ»**

(за матеріалами ТДВ «Трембіта»)

Студента 2 курсу,
701 групи
другого (магістерського) рівня
вищої освіти
спеціальності 051
«Економіка»,
освітньої програми
«Міжнародна логістика та
управління ланцюгами
постачання»

Дмитра ПЕТРАЩУКА

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Оксана ВЕРСТЯК

Завідувачка кафедри
к.е.н., доцент

Валентина ЧИЧУН

Чернівці 2025

**Анотація до кваліфікаційної роботи Петрашук Дмитра на тему
«Формування політики сталого розвитку в Україні як інструмент
менеджменту логістичних процесів»**

У роботі досліджено теоретичні засади та практичні аспекти формування політики сталого розвитку в Україні як важливого інструменту менеджменту логістичних процесів. Проаналізовано концепцію сталого розвитку, її економічну, екологічну та соціальну складові, а також їх вплив на організацію та управління логістичною діяльністю підприємств. Особливу увагу приділено нормативно-правовому забезпеченню політики сталого розвитку в Україні, адаптації міжнародних стандартів та європейського досвіду у сфері сталого логістичного менеджменту. Розглянуто напрями впровадження екологічно відповідальних логістичних рішень, оптимізації транспортно-складських процесів, скорочення викидів та підвищення ресурсної ефективності. Визначено основні проблеми та перспективи використання принципів сталого розвитку в управлінні логістичними процесами в умовах трансформації національної економіки.

Ключові слова: сталий розвиток, логістичні процеси, політика сталого розвитку, логістичний менеджмент, екологічна відповідальність, ресурсна ефективність, ESG, транспортна логістика, Україна.

**Summary to the qualification work of Dmytro Petrashchuk on the topic
“Formation of Sustainable Development Policy in Ukraine as a Tool for
Logistics Process Management”**

The paper explores the theoretical foundations and practical aspects of forming a sustainable development policy in Ukraine as an important tool for logistics process management. The concept of sustainable development, its economic, environmental and social components, as well as their impact on the organization and management of logistics activities are analyzed. Particular attention is paid to the regulatory and legal framework of sustainable development policy in Ukraine, the adaptation of international standards and European experience in the field of sustainable logistics management. The directions for implementing environmentally responsible logistics solutions, optimizing transport and warehousing processes, reducing emissions and increasing resource efficiency are considered. The main problems and prospects for applying sustainable development principles in logistics process management under the conditions of national economic transformation are identified.

Keywords: sustainable development, logistics processes, sustainable development policy, logistics management, environmental responsibility, resource efficiency, ESG, transport logistics, Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	5
1.1. Поняття, еволюція та принципи сталого розвитку	5
1.2. Регіональний вимір політики сталого розвитку: роль місцевих підприємств	11
РОЗДІЛ II. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ (ТДВ «Трембіта»)	16
2.1. Аналіз стратегії сталого розвитку Європейського Союзу	16
2.2. Аналіз економічної стійкості підприємства ТДВ «Трембіта»	24
2.3. Особливості Стратегій Сталого розвитку країн ЄС	29
РОЗДІЛ III. ПЕРЕХІД УКРАЇНИ ДО ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	33
3.1. Стратегія сталого розвитку України і регіональна політика	33
3.2. Основні аспекти переходу до сталого розвитку підприємства	43
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50

ВСТУП

Актуальність дослідження. Концепція сталого розвитку нині виступає ключовою глобальною стратегією розвитку людства у XXI столітті. Попри те, що її зміст і акценти еволюціонували протягом часу, незмінною залишалася фундаментальна ідея: необхідність дотримання меж екологічних можливостей планети, оскільки їх перевищення створює загрози як для сучасних, так і для прийдешніх поколінь. Сталий розвиток став відповіддю на комплекс екологічних, соціальних і економічних викликів, що загострилися у другій половині XX ст. Тому виникла необхідність у формуванні підходу, який забезпечує узгодження екологічних, соціальних та економічних інтересів людства та передбачає спільне розв'язання глобальних проблем.

Основні принципи сталого розвитку сформульовані в низці міжнародних документів: звіті Всесвітньої комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку (1987 р.), матеріалах Конференції ООН із питань довкілля та розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.), Декларації Тисячоліття (2000 р.), Йоганнесбурзькій декларації (2002 р.), документі «Майбутнє, якого ми прагнемо» (Ріо+20, 2012 р.), а також у 17 Глобальних цілях сталого розвитку, ухвалених у 2015 р. Таким чином, концепція сталого розвитку стала основою стратегічного планування для багатьох держав світу. Україна також приєдналася до ключових міжнародних документів у цій сфері, зокрема: «Порядку денного на XXI століття» (1992), Декларації Тисячоліття (2000), Йоганнесбурзького плану дій (2002), документів конференції Ріо+20 (2012).

Метою дослідження є аналіз процесу формування політики сталого розвитку в Україні.

Для досягнення поставленої мети визначено такі *завдання*:

- дослідити теоретико-методологічні підходи до розуміння сталого розвитку;
- охарактеризувати специфіку політики сталого розвитку в

країнах ЄС;

- проаналізувати особливості адаптації Цілей сталого розвитку до українських умов;
- визначити відмінності у реалізації регіональних стратегій сталого розвитку в Україні;
- окреслити напрями підвищення потенціалу сталого розвитку сільських і гірських територій Чернівецької області.

Об'єктом дослідження є політика сталого розвитку в Україні.

Предмет дослідження — практика реалізації цієї політики на національному та регіональному рівнях.

Для вирішення поставлених завдань застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: логічного узагальнення, аналізу, синтезу, індукції та дедукції, структурно-функціонального методу. Метод порівнянь дав змогу класифікувати фактори, що впливають на розвиток регіонів України. Системний підхід, прогнозування, порівняльний та абстрактно-логічний методи використано для формування висновків щодо забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку. Для оцінювання сталого розвитку територій враховано індикатори якості життя та безпеки життєдіяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток теорії сталого розвитку зробили зарубіжні дослідники: І. Гуйт, А. Девід, Г. Дейлі, Т. Здан, П. Лоун, І. Розс, І. Серфгеліно, П. Харді, Ф. Хірш, А. Шеллер та інші. Українські науковці — О. Бурик, О. Захарченко, Л. Мельник, Ю. Лопатинський, М. Лендел та інші — зосереджують увагу на питаннях сталого розвитку регіонів України. Проте оцінки перспектив реалізації Цілей сталого розвитку в Україні залишаються неоднозначними. Зокрема, Г. Клешня вказує на позитивність прагнень щодо гармонізації економічного та екологічного розвитку, але наголошує на збереженні глобальної диспропорції у споживанні ресурсів між «ядром» та «периферійними» країнами, що стримує реальний прогрес у досягненні

глобальних цілей.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

1.1. Формування концепції сталого розвитку

Формування концепції сталого розвитку є результатом тривалого історичного процесу, у якому поступово формувалося розуміння необхідності узгодження економічного зростання, соціального прогресу та збереження природного середовища. Виникнення цієї концепції стало відповіддю на глобальні екологічні, соціально-економічні та демографічні виклики, що посилювалися у другій половині XX століття внаслідок індустріалізації, урбанізації та інтенсивного використання природних ресурсів.

Перші передумови концепції сягають 1960–1970-х років, коли посилювалося міжнародне занепокоєння станом довкілля. Вихід у 1972 році доповіді Римського клубу «Межі зростання» став одним із ключових інтелектуальних поштовхів до формування нового світоглядного підходу. У звіті було обґрунтовано, що подальше безконтрольне економічне зростання за умов обмежених природних ресурсів може спричинити глобальні екологічні та соціальні кризи. Того ж року в Стокгольмі відбулася Конференція ООН з проблем навколишнього середовища, яка заклала підґрунтя для міжнародної екологічної політики та започаткувала обговорення взаємозв'язку між розвитком і природними ресурсами.

Подальшим етапом розвитку концепції стала діяльність Всесвітньої комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку (Комісії Брундтланд), яка у 1987 році оприлюднила доповідь «Наше спільне майбутнє». У цьому документі вперше було сформульовано сучасне визначення сталого розвитку як такого, що «задовольняє потреби нинішнього покоління, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби». У доповіді також підкреслено необхідність інтеграції

економічної, екологічної та соціальної складових для забезпечення довгострокової стабільності суспільного розвитку.

У 1990-х роках концепція стала фундаментом для міжнародної політики. Під час Конференції ООН у Ріо-де-Жанейро (1992 р.) було прийнято низку рамкових документів, зокрема Декларацію Ріо, Порядок денний на XXI століття та конвенції, спрямовані на боротьбу зі змінами клімату та збереження біорізноманіття. Ці документи закріпили ідею, що сталий розвиток потребує глобальної співпраці та відповідальності всіх держав.

Подальший розвиток концепції відбувався під час Всесвітнього саміту зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2002 р.), де наголошувалося на необхідності переходу до моделей виробництва та споживання, що мінімізують негативний вплив на довкілля та забезпечують соціальну справедливість. Новий імпульс стався у 2012 році на Конференції Ріо+20, де було затверджено документ «Майбутнє, якого ми прагнемо» та започатковано процес розроблення Глобальних цілей сталого розвитку.

У 2015 році під час Саміту ООН було ухвалено Порядок денний сталого розвитку до 2030 року та визначено 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР). Ці цілі об'єднали економічні, соціальні та екологічні аспекти розвитку, підкреслюючи, що управління ресурсами, підвищення якості життя, подолання бідності і захист планети є взаємопов'язаними завданнями. Саме ЦСР 2030 стали найбільш комплексною міжнародною рамкою для планування сталого розвитку у XXI столітті.

Тривале людське втручання у навколишнє середовище викликало глобальні виклики та проблеми вирішення яких є нагальним та залежить від людства в цілому. Концепція сталого розвитку є відповіддю на ці виклики, так як в її основу покладено пошук балансу між екологією, соціальною та економічною сферами життя суспільства, а її актуальність зумовлена усвідомленням того, що від розв'язання цих проблем залежить життя наступного покоління.

Розглянемо принципи сталого розвитку (див таблиця 1.1.).

Таблиця 1.1.

Принципи сталого розвитку

	Принцип	Зміст принципу
	Інтеграції	Забезпечення збалансованості економічної, соціальної та екологічної складових розвитку.
	Міжпоколінної справедливості	Задоволення потреб сучасності без загрози для здатності майбутніх поколінь задовольняти власні потреби.
	Внутрішньопоколінної справедливості	Забезпечення рівності, соціальної справедливості та подолання бідності серед різних груп населення.
	Рационального використання природних ресурсів	Використання ресурсів у межах їхньої відтворюваності та збереження біорізноманіття.
	Запобіжних заходів (превентивності)	Уникнення екологічної шкоди до того, як вона виникне; пріоритет профілактики над ліквідацією наслідків.
	«Забруднювач платить»	Відповідальність суб'єктів за шкоду довкіллю та необхідність фінансової компенсації за забруднення.
	Глобального партнерства	Співпраця держав, бізнесу та громадянського суспільства задля вирішення глобальних проблем.
	Участі громад (локальності)	Залучення місцевих спільнот до процесу прийняття рішень; принцип «думай глобально – дій локально».
	Наукової обґрунтованості	Використання наукових даних, інновацій і технологій для пошуку сталих рішень.
0	Екологічної відповідальності	Визнання пріоритетності збереження довкілля у процесі прийняття рішень.

Отже, формування концепції сталого розвитку відбувалося поступово, під впливом наукових досліджень, міжнародних ініціатив та зростаючого усвідомлення меж екологічної стійкості. Сучасна концепція сталого розвитку має міждисциплінарний характер і базується на принципах інтегрованості, збалансованості та відповідальності. Вона передбачає перехід до моделі розвитку, що забезпечує задоволення потреб суспільства без порушення екологічної рівноваги та соціальної стабільності, а також спрямована на довгостроковий добробут сучасних і майбутніх поколінь.

Більшість науковців «сталий розвиток» (англ. – sustainable development) розуміє як процес, що характеризується постійністю, неперервністю змін. У той же час. в поєднанні з англійським «development», що перекладається як розвиток, еволюція, розширення, зростання, покращення, вдосконалення слово «sustainable», яке складається з двох частин – «sustain» (підтримувати, витримувати) та «able» (той, що має здатність), утворює словосполучення, що по різному трактується в наукових колах. Так, А. Вергун і І. Тарасенко зазначають, що поняття «сталий розвиток») має велику кількість тлумачень, але жодне з них не стало загальноживаним [3].

Дослідниця Л. О. Зайцева зазначає, що з огляду на відмінності в сприйнятті соціально-економічних процесів, у різних країнах використовуються різні варіанти розуміння «sustainable development». Так, зазначає вона, у Німеччині дана концепція сприймається, як «nachhaltige Entwicklung», що означає тривалий, але результативний (завершений) розвиток, а у Франції – «développement soutenable». І «développement durable», що означає довготривалий розвиток. У Польщі вживається термін «zrównoważony rozwój», який означає тривалий розвиток, який заснований на рівновазі. Для Іспанії – «desarrollo sostenible» - міцний розвиток. Тому на її думку, для вітчизняних науковців є важливим питанням пошук максимально коректного відповідника поняттю «sustainable development» [11].

Концепція сталого розвитку складається з трьох складових, які є її основою:

- екологічна (збереження довкілля);
- економічна (зростання);
- соціальна (справедливий розподіл) [3].

У дослідженні Світового банку (1994 р.) наведено модель основного капіталу з базовою ідеєю, суть якої полягає в такій тезі: «якщо ми житимемо тільки за рахунок відсотків, а не капіталу, база процвітання буде

підтримана, але якщо ми будемо використовувати сам капітал, то наші засоби існування будуть у небезпеці в майбутньому. Визначення екологічного капіталу для процесу планування охоплює біорозмаїття, ландшафти, мінеральні ресурси, чисте повітря та воду. Людський і соціальний капітали прирівнюються до охорони здоров'я, соціального забезпечення, соціальної згуртованості, свободи, справедливості, рівності можливостей та миру» [26].

Це можна передати наступним рівнянням

$$\text{«КСР} = \text{КНС} + \text{ОКЕ} + \text{ОКС},$$

де **КСР** – основний капітал сталого розвитку;

КНС – основний капітал навколишнього середовища;

ОКЕ – основний капітал економіки;

ОКС – основний капітал суспільства»[3].

Але рівняння має слабе місце, яке критикують економісти, бо передбачає, що одну форму капіталу можна замінити іншою: основний капітал сталого розвитку може зрости, якщо основний капітал економіки зростатиме більше, ніж основний капітал навколишнього середовища спадатиме. Вені- економісти наголошують, що основний капітал навколишнього середовища повинен треба зберегти для забезпечення стабільності. Так, Ф. Хірш вважає, що соціальний капітал необхідно буде відновлювати, якщо він буде знижуватися.

Рис. 1.1. Фактори ризику для стійкого розвитку

Концепція сталого розвитку є результатом тривалої еволюції наукової думки та міжнародної політики, ґрунтується на інтеграції екологічних, соціальних та економічних аспектів і визначає стратегічні орієнтири для розвитку країн світу у XXI столітті. Її принципи забезпечують методологічну основу для формування державних стратегій, регіональних програм та локальних ініціатив, спрямованих на досягнення довгострокової стійкості суспільства та економіки.

1.2. Регіональний вимір політики сталого розвитку: роль місцевих підприємств

Регіональний вимір сталого розвитку виступає ключовим інструментом реалізації глобальних та національних стратегій сталості на локальному рівні. Адже саме в регіонах формуються умови соціально-економічного розвитку, здійснюється управління природними ресурсами, створюються робочі місця та забезпечується якість життя населення. У цьому контексті місцеві підприємства відіграють критично важливу роль як активні учасники,

драйвери інновацій та партнери органів влади у формуванні сталого майбутнього територій.

Політика сталого розвитку формується на декількох рівнях – глобальному, національному, регіональному й локальному. Регіональний рівень при цьому займає проміжне місце, забезпечуючи адаптацію загальних стратегічних цілей до конкретних умов території. Саме регіони мають:

- власний ресурсний потенціал (природний, виробничий, трудовий, інноваційний);
- відмінні соціально-економічні характеристики;
- свої екологічні ризики та пріоритети;
- інституційні можливості й обмеження розвитку.

Таким чином, сталий розвиток на регіональному рівні забезпечує баланс між економічною активністю, екологічною безпекою та соціальною стабільністю територій.

Місцеві підприємства виступають ключовими соціально-економічними акторами регіону. Їхня роль полягає не лише у формуванні економічної бази, а й у впливі на довкілля, комунікації з громадою, участі в соціальних ініціативах та розвитку інфраструктури.

Основні напрями впливу місцевих підприємств:

1. Економічний вимір

- створення робочих місць та забезпечення зайнятості населення;
- розвиток підприємництва й інновацій;
- формування податкових надходжень;
- підтримка місцевих ланцюгів постачання;
- інвестиції у регіональні проєкти.

2. Екологічний вимір

- впровадження ресурсозберігаючих технологій;
- оптимізація логістичних процесів з метою зниження викидів;
- перехід на відновлювані джерела енергії;

- відповідальне управління відходами;
- підтримка природоохоронних ініціатив.

3. Соціальний вимір

- забезпечення гідних умов праці та соціального захисту;
- розвиток корпоративної соціальної відповідальності;
- участь у соціальних програмах (освіта, культура, медицина);
- партнерство з громадськими організаціями та органами влади;
- стимулювання локального розвитку громад.

Підприємства можуть відігравати активну роль у формуванні стратегії сталого розвитку регіону завдяки використанню таких інструментів:

- впровадження стандартів ESG;
- участь у регіональних програмах сталості;
- кооперація у рамках кластерних ініціатив (наприклад, екологічні інноваційні кластери);
- інвестиції в «зелену» інфраструктуру;
- розвиток сталих ланцюгів постачання та логістики;
- партнерство з університетами для розвитку інновацій;
- участь у місцевих екологічних і соціальних проєктах;
- використання принципів циркулярної економіки.

Ефективність регіональної політики сталого розвитку залежить від взаємодії трьох ключових сторін:

- органів місцевого самоврядування (формування політики, регулювання, контроль);
- бізнесу (економічна активність, інвестиції, інновації);
- громадськості (участь у прийнятті рішень, громадський контроль).

Партнерська модель управління дає змогу:

- враховувати інтереси всіх центрів впливу;
- забезпечити стійкість та прозорість рішень;

- підвищити довіру між громадами та бізнесом;
- створити умови для тривалого позитивного ефекту.

Регіональний вимір сталого розвитку є ключовою ланкою між загальнонаціональними стратегічними цілями та реальними процесами, що відбуваються в територіальних громадах. Місцеві підприємства відіграють визначальну роль у забезпеченні сталості, адже вони:

- впливають на економічну динаміку;
- формують екологічні навантаження;
- забезпечують соціальну стабільність громад.

Саме інтеграція бізнесу в регіональні стратегії сталого розвитку та їхнє активне партнерство з владою й громадою дозволяє забезпечити довгострокове процвітання територій і формувати конкурентоспроможні, екологічно відповідальні та соціально орієнтовані регіони.

Україна

- логістичні компанії впроваджують електромобілі та еко-флот (Nova Poshta);
- агропідприємства переходять на No-till та точне землеробство;
- промислові підприємства здійснюють модернізацію систем очищення викидів;
- IT-компанії інвестують у STEM-освіту та розвиток громад.

ЄС

- локальні енергетичні кооперативи у Німеччині активно інвестують у відновлювану енергетику;
- підприємства Нідерландів використовують циркулярні моделі у логістиці;
- бізнеси Скандинавії активно реалізують соціальні програми підтримки громад.

Для оцінки внеску підприємств у розвиток регіону застосовуються різні групи індикаторів:

Економічні індикатори

- рівень зайнятості;
- обсяг інвестицій;
- частка підприємств у ВРП регіону;
- розвиток місцевих ланцюгів постачання.

Екологічні індикатори

- скорочення викидів;
- обсяги утворення та утилізації відходів;
- частка відновлюваної енергії у виробництві.

Соціальні індикатори

- задоволеність працівників;
- рівень соціальних інвестицій;
- створена соціальна інфраструктура;
- участь у суспільних ініціативах.

Місцеві підприємства є ключовою силою регіонального сталого розвитку, оскільки саме вони:

- формують економічний каркас регіону,
- впливають на екологічну ситуацію,
- забезпечують соціальну інтеграцію населення,
- виступають інвесторами та партнерами громади.

Активна участь бізнесу у реалізації регіональних стратегій сталого розвитку дозволяє створити конкурентоспроможні, екологічно безпечні та соціально орієнтовані території, що є основою довгострокового зростання та стабільності країни.

РОЗДІЛ II. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

2.1. Стратегія Сталого розвитку Європейського Союзу

На даний момент усі країни-члени Європейського Союзу (ЄС) мають прийняті Стратегії сталого розвитку. Прийняття перших стратегій Сталого розвитку у ЄС розпочалося з Конференції з навколишнього середовища і розвитку у 1992 р. (Ріо-де-Жанейро). Як визначено спеціальною Комісією ООН, «національна Стратегія Сталого розвитку являє собою координований, із залученням зацікавлених осіб, інтерактивний процес міркування та дій для досягнення економічних, екологічних і соціальних цілей у збалансований та інтегрований спосіб» [8]. Цей процес, відповідно, включає «аналіз ситуації, формулювання політики та плану дій, упровадження, моніторинг і регулярний перегляд» [8] і це «інтерактивний і циклічний процес планування, участі та дій, у яких наголос робиться на управлінні процесами у напрямку цілей сталості, а не на розробці плану як кінцевого результату» [8].

Якщо говорити про всі європейські країни, то вперше такі національні стратегії СР з'явилися у Швеції та Великій Британії у 1994 р., а у 1998 р. - у Фінляндії.

У 1997 р. питання Сталого розвитку включено до Амстердамського договору як головна мета політики ЄС. Стратегія сталого розвитку ЄС, яка була затверджена у 2001 р. на Гетеборзькому саміті і пізніше переглянута у 2006 і 2009 роках, має два розділи. У першому розділі запропоновано заходи для зміни низки «несталих» тенденцій, а у другому – як економічна, соціальна та екологічна політика ЄС будуть узгоджуватися та посилювати одна одну. Документ сфокусований на найбільш дестабілізуючих на той момент проблемах розвитку. До них відноситься глобальне потепління, поширення нових стійких до антибіотиків хвороб та мікроорганізмів, вплив хімічних відходів, безпеці здоров'я, продовольчій безпеці, бідності,

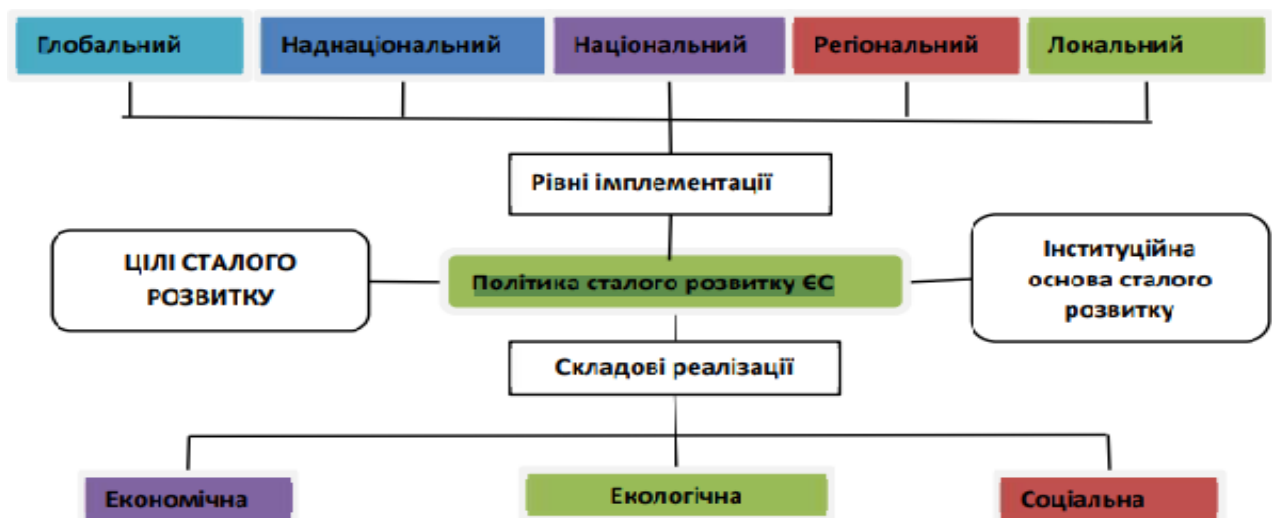
розширенні забруднення і збільшенні відходів, негативному ефекті від зростання транспортної мережі. Це зумовило вибір головних пріоритетів Стратегії: зміни клімату, здоров'я громадян, бідність та соціальна включеність, старіння суспільства, менеджмент природних ресурсів, мобільність та транспорт. У відповідності до «Йоганнесбурзького плану» розроблялися «Плани дій» Національних Стратегій сталого розвитку. Важливою частиною розробки Стратегії стала розробка індикаторів сталого розвитку, що поклало початок вимірюванню та оцінці ефективності цієї політики в ЄС, а також вже всі наступні стратегії країн-членів ЄС створювалися відповідно до цього підходу. Стратегія сталого розвитку ЄС закріплена у рішеннях Європейської Комісії та стратегічних документах «Європа 2020» (2010 р.) «Європа 2030» (2020 р.) [9].

«Політика Сталого розвитку ЄС» – це політика щодо досягнення збалансованості складових СР в країнах-членах. Вона передбачає визначення стратегічних пріоритетів, завдань, досягнення ЦСР, які сприяють соціально- економічному зростанню, досягненню екологічної ефективності та покращенню якості життя теперішніх і майбутніх поколінь.

Стратегічною метою цієї політики є стимулювання СР на всіх рівнях глобальному, наднаціональному, національному, регіональному та локальному (рис.1) [20].

Суть глобального рівня стимулювання сталого розвитку полягає у рівномірному соціально-економічному розвитку країн-членів ЄС серед світової спільноти, охорони навколишнього природного середовища; збалансованому розвитку біосфери. Регуляторна політика такими процесами здійснюється міжнародними організаціями та міждержавними програмними документами. Наднаціональний рівень – це рівень інституцій ЄС, які формують стратегічні ініціативи розвитку на певні періоди. Європейська Комісія (ЕК) є однією з головних інституцій, очолює групу

міжнародних організацій (Організація економічного співробітництва та розвитку – ОЕСР, Світовий банк, Продовольча та сільськогосподарська організація – ФАО, Міжнародна організація праці – МОП та ООН-ХАБІТАТ), які займаються розвитком глобального визначення міст і сільських територій. Всі стратегічні ініціативи довгострокових періодів затверджуються як правило на наднаціональному рівні. Національний рівень стимулювання сталого розвитку включає стимулювання та досягнення цілей сталого розвитку окремими країнами, де стратегічне планування та управління здійснюється на рівні урядів держав. Регіональний рівень СР – досягнення рівноваги між соціальною, економічною, екологічною підсистемами регіону і досягнення їх єдності як цілісної системи. Управління на регіональному рівні здійснюється на рівні органів державної та регіональної влади. На локальному рівні (міста, сільські території, райони) передбачається розроблення механізму управління СР на основі регіональних і місцевих стратегій за широкої участі місцевої влади, громад і бізнесу.

У 2002 р. на Йоганнесбурзькому саміті підведено підсумки імплементації національних стратегій за 10 років і визначено прорахунки та напрямки удосконалення майбутніх документів. Цей саміт знаменував початок другого етапу стратегічного планування сталого розвитку в ЄС.

Втім, у 2005 р. Європейська Комісія (ЄК) визнала, що у деяких секторах продовжувався розвиток негативних тенденцій. Зокрема, це зміни клімату, зростання енергоспоживання, проблеми здоров'я населення, бідності, демографічна ситуація та ін. Це призвело до перегляду у 2006 р. «Стратегії Сталого розвитку ЄС» і визначення нових пріоритетів. Ними стали боротьба із зміною клімату, чиста енергетика і транспорт, стале споживання і виробництво, збереження і управління природними ресурсами, охорона здоров'я, соціальне включення, демографія і міграція, глобальна бідність та ін [9].

У 2010 р. Європейський Союз схвалив нову Стратегію розвитку — «Європа 2020: стратегія розумного, сталого та інклюзивного зростання», що власне стало початком третього етапу формування Стратегій сталого розвитку, який показав проблеми, що постали перед Європейським Союзом [59].

У новій Стратегії окреслено 5 пріоритетних напрямів:

«зайнятість;
зміна клімату та енергетика;
дослідження та інновації; освіта;
боротьба з бідністю» [9].

Щоб виконати поставлені завдання «потрібні спільні дії країн-членів ЄС, включаючи соціальне партнерство та розбудову громадянського суспільства» [9]. Акцент зроблено на подолання наслідків глобальної фінансової кризи, зменшення рівня безробіття, зовнішнього боргу і вирівнювання дисбаланс бюджетів окремих країн ЄС.

У Стратегії наголошується, що важливою є адаптація вказаних завдань до національних умов і потреб та їх інтеграція до національних стратегічних документів. Визначалося нові напрямки, які отримали назву 7 «флагманських ініціатив», що мали створити умови для виконання поставлених завдань:

- «Інноваційний Союз»

- «Молодь у русі»
- «Цифровий порядок денний для Європи»,
- «Ефективні ресурси Європи»
- «Індустріальна політика ери глобалізації»
- «Порядок денний нових компетенцій та робочих місць»,
- «Європейська платформа подолання бідності» [8].

Стратегія «Європа 2020» визначила 3 пріоритети для країн ЄС:

- «розумне зростання, що передбачає розвиток економіки, заснованої на знаннях та інноваціях;
- стійке зростання, завдяки просуванню більш ресурсо-ощадної, екологічно чистої та конкурентоспроможної економіки;
- інклюзивне зростання, яке передбачає стимулювання економіки з високою зайнятістю, що забезпечує соціальну та територіальну згуртованість» [9].

Було визначено наступні цільові завдання ЄС:

- зростання зайнятості населення у віці 20–64 років з 69% до 75%, зокрема, за рахунок активної участі жінок, літніх працівників та кращої інтеграції мігрантів;
- необхідність інвестування 3% ВВП ЄС в науково-дослідні та дослідно- конструкторські роботи;
- дотримання кліматичних та енергетичних цілей Стратегії «20– 20– 20».
- Стратегія «20– 20–20» – це єдина екологічна стратегія до 2020 р. [9].

Згідно з документом, до 2020 р. передбачалося, що «рівень викидів вуглекислого газу в атмосферу мав скоротитися на 20% порівняно з рівнем 1999 р., а частка енергії з відновлюваних джерел у загальній структурі енергоспоживання мала зрости до 20%, а загальні енерговитрати скоротитися на 20%; частка підлітків, які залишили школу, не закінчивши навчання, повинна становити менше 10%, і щонайменше 40% молодшого покоління повинні мати вищу освіту; кількість осіб, які живуть на межі

бідності та/або зазнають соціального відчуження, мала б зменшитися щонайменше на 20 мільйонів осіб» [9].

Також у документі зазначається, що необхідно зробити для визначення надійної стратегії виходу із економічної кризи і продовження реформи фінансової системи, забезпечення бюджетної консолідації. Отже, на рівні ЄС було прийнято керівні принципи для охоплення спільних пріоритетів і завдань і конкретні рекомендації для країн-членів ЄС. Передбачалося, що Європейська рада (ЄР) стане центром реалізації нової стратегії, а ЄК стежитиме за прогресом у досягненні цільових показників, сприяти обміну політикою та вносити необхідні пропозиції для управління діями й просування флагманських ініціатив ЄС. Для аналізу просування у досягненні Цілей Сталого розвитку у ЄС застосовуються кількісні оцінки за 10 основними напрямками і 100 індикаторами. Для кожного з цих напрямів також визначено один основний індикатор, який найбільш повно відбиває стан справ за цим напрямом.

Таблиця 2.1.

Відповідні напрями та головні індикатори сталого розвитку ЄС
є такими (напрямок/відповідний індикатор)

Напрямок	Індикатор
соціально-економічний розвиток	- реальний ВВП на душу населення;
стале споживання та виробництво	ресурсозбереження (оцінює витрати ресурсів на одиницю виробленої продукції)
соціальна захищеність	кількість населення, що зазнає ризику бідності
демографічні зміни	рівень зайнятості старшого покоління
громадське здоров'я	середня тривалість життя

зміни клімату й енергія	викиди парникових газів
сталий транспорт	енергоспоживання транспорту порівняно з рівнем ВВП
природний капітал	загальний індекс диких птахів
глобальне партнерство	офіційна підтримка розвитку бідних країн
гарне управління	головний індикатор не визначено.

Ці напрями й індикатори аналізуються у звітах Євростату, як загальні ЄС, так і по кожній країні окремо. У звітах наглядно представлена динаміка відповідних показників у вигляді метеорологічних символів - від «ясне сонце»- позитивно, до «грозові хмари» - негативно [5].

Прогрес ЄС в досягненні ЦСР заслуговує на високу оцінку. 10 країн, які найбільше наблизилися до досягнення ЦСР є країнами ЄС. У першій двадцятці країн із найкращими показниками досягнення ЦСР є 16 країн ЄС. Країни ЄС демонструють найкращі результати в досягненні ЦСР 1 (Подолання бідності), ЦСР 3 (Міцне здоров'я і благополуччя) та ЦСР 8 (Гідна праця та економічне зростання) [14].

ЄС належить до регіонів світу з найнижчими рівнями бідності та нерівності. Натомість держави-члени ЄС показують найгірші результати з ЦСР 2 (Подолання голоду та розвиток сільського господарства) та ЦСР 12–15, які стосуються відповідального споживання й виробництва, клімату і біорізноманіття [14]. Поки що жодна з країн ЄС не досягла показника в 100%. Експерти зазначають, що досягнення ЦСР в ЄС потребуватиме глибоких перетворень, яких не можна досягнути шляхом звичайної розробки політики. Необхідні сміливі реформи як на національному рівні, так і й на рівні ЄС, що передбачає систематичне приведення національних бюджетів держав-членів і бюджету ЄС у відповідність до ЦСР,

коригування політики щодо ЦСР на всіх рівнях, виявлення проблем реалізації та усунення недоліків, послідовного відстеження прогресу за всіма політичними пріоритетами [14].

І, нарешті, визначена ЄК наприкінці 2019 р. стратегія ЄС у формі Європейської Зеленої Угоди (The European Green Deal) поставила нові цілі в контексті сталого розвитку Європейського співтовариства, зокрема щодо перетворення Європи до 2050 р. на перший клімат-нейтральний континент (із нульовим сумарним викидом парникових газів) [58].

Згідно з аналізом Євростату за 2020 р. більшість цілей стратегії «Європа 2020» були досягнуті. Так, згідно Європейської Екологічної агенції, 27 країн ЄС ще у 2019 році досягли скорочення викидів парникових газів на 24 % порівняно з 1990 роком, виконавши поставлену ціль у 20 % скорочення. Частка енергії, отриманої 116 з відновлюваних джерел, у 2019 р. у країнах ЄС становила 18,9 %, дещо не досягши поставленої мети у 20 %.

Крім позитивного впливу на довкілля, ці цілі разом зі стратегією енергозбереження позитивно вплинуть на ринок робочої сили ЄС. Стратегія оцінює, що за рахунок розвитку сектора відновлювальної енергетики до 2020 р. у ЄС буде створено понад 600 тис. робочих місць. Ще більше 1 млн робочих місць буде створено за рахунок впровадження енергозберігальних технологій. Стосовно рівня освіти молоді, Стратегія визначила за цілі скоротити відсоток дітей, що кидають навчання у початковій/середній школі з 15 % до 10 %. Рівень молоді, що отримує вищу освіту, мав зрости у ЄС з 31 % до 40 % [63].

Щодо боротьби з бідністю, за оцінками Стратегії 80 млн громадян ЄС (із 500 млн усіх громадян ЄС на той час) перебували у 2010 р. під ризиком бідності. Відповідно, Стратегія визначила за ціль скоротити до 2020 р. категорію бідного населення ЄС на 25 % або на 20 млн осіб. Цікаво, що Стратегія визначає межу бідності для кожної країни ЄС як 60 % від середнього доходу громадян цієї країни. Як бачимо, у даному випадку

мова йде зовсім не про визначені ООН 2 долара в день на людину, а скоріше про різницю в доходах між громадянами певної країни ЄС. Тобто, якщо, наприклад, у 2015 р. у Німеччині номінальний ВВП на особу становив понад 41 тис. доларів (а середній дохід в країні зазвичай близький до ВВП на особу), то у Німеччині

«бідними» будуть вважатися громадяни, чий дохід становить менше 24,5 тис. доларів на рік [63].

У 2015 р. ЄК визначила своїм пріоритетом трансформацію економіки ЄС у сторону економіки замкнутого циклу, або циклічну / кругову економіку, де природні ресурси і товари, що з них виготовляються, мають слугувати якомога довше і по завершенню свого життєвого циклу трансформуватися у вторинну сировину, а не йти у відходи. Єврокомісія визначила своїм пріоритетом відхід від так званої лінійної економіки: «take → make → dispose» / «взяв (ресурс) → зробив (товар) → викинув (відходи)» [63].

Отже, Стратегія не тільки визначає чіткі цілі, а й кількісні індикатори їх досягнення. Так, «розумне зростання» (sraart growth) економіки ЄС передбачало збільшення інвестицій у науку до 3% ВВП. Стратегія «Європа 2020» визначала захист і збереження довкілля одним із пріоритетних, а виконання цілі «клімат/енергія 20/20/20» поєднало як економічний, так й екологічний складники сталого розвитку. Стратегія сталого розвитку «Європа 2020» стала важливим стратегічним документом ЄС, який визначив розвиток цього об'єднання до 2020 р.

2.2. Аналіз економічна стійкість підприємства ТДВ «Трембіта»

Після здобуття Україною незалежності підприємство пройшло кілька етапів реорганізації:

1994–2009 рр. – орендне підприємство;

2010 р. – перетворено в ТДВ «Трембіта»;

2010–2015 рр. – глибока технічна та технологічна модернізація за рахунок власних і кредитних коштів (обладнання фірм Veit, KURIS, Pfaff, Durkopp Adler (Німеччина), Juki (Японія)).

Станом на сьогодні підприємство має такі ключові показники:

Виробнича площа – понад 12 000 м²

Кількість працівників – 520–550 осіб (з них 420 – безпосередньо у виробництві)

Річний обсяг виробництва – 480–520 тис. одиниць виробів (з них 65–70 % – костюми та піджаки)

Річний товарообіг – 145–160 млн грн (2023–2024 рр.)

Частка експорту в структурі реалізації – 52–58 % (переважно країни ЄС: Німеччина, Австрія, Нідерланди, Польща, Литва)

Асортиментна політика підприємства: Чоловічі костюми (класичні, slim fit, клубні, молодіжні) – 68 % обсягу Піджаки та блейзери – 14 % Брюки та жилети – 9 % Пальто та напівпальто – 6 % Корпоративний одяг та спецодяг преміум-класу – 3 %

Розглянемо фінансово-економічні показники (див табл. 2.2.)

Контрактне виробництво (private label) для європейських брендів З 2016 року «Трембіта» шиє костюми та пальто під торговими марками середнього та середньо-високого сегменту (німецькі, австрійські, голландські бренди). Це дало стабільне завантаження потужностей навіть у 2020 та 2022 роках.

2020 (COVID-19): тимчасове переналаштування частини ліній на пошиття медичних халатів і масок (20 % обсягу в березні–червні 2020). 2022–2023: переведення частини виробництва на корпоративний одяг для ЗСУ, Нацгвардії, ДСНС та волонтерських організацій (до 18 % обсягу в 2022). Логістична стійкість: з березня 2022 року доставка до ЄС здійснюється через Польщу та Румунію, що дозволило зберегти 94 % експортних контрактів. Інвестиції в модернізацію (2016–2024).

Таблиця 2.2.

Основні фінансово-економічні показники (2015–2023 рр.)

ік	Чистий дохід від реалізації, млн грн	Експорт, млн грн	Частка експорту, %	Середня зарплата, грн	Кількість працівників
015	78,4	28,1	35,8	4 200	612
018	112,6	51,3	45,6	8 900	585
020	98,3	48,7	49,6	10 800	540
021	138,9	76,4	55,0	12 500	558
022	104,2	56,8	54,5	14 200	518
023	148,7	84,3	56,7	17 800	532

Загальний обсяг інвестицій — понад 86 млн грн (власні кошти + кредити ЄБРР та Ощадбанку). Встановлено 3 автоматизовані розкрійні комплекси KURIS та Lectra (2017, 2021, 2024). Повна заміна парку швейних машин на енергоефективні Juki та Durkopp Adler (2018–2023). Власна сонячна електростанція 450 кВт (введена в експлуатацію у вересні 2024) — покриває до 35 % потреб виробництва в електроенергії.

2015-2024: продуктивність зросла з 128 тис. грн/особу до 291 тис. грн/особу (+127 %). Середня заробітна плата вища за середню по легкій промисловості України на 38–42 % (2023–2024).

Одним із ключових напрямів екологізації виробництва ТДВ «Трембіта» є свідомий вибір сировини та поступовий перехід від синтетичних і дешевих тканин азійського походження до натуральних та рециклінгових волокон європейських постачальників. Така стратегія відповідає вимогам Стратегії сталого розвитку України до 2030 року, Європейського зеленого курсу (EU Green Deal) та Стратегії ЄС з текстилю 2030, які передбачають до 2030 року щонайменше 25–30 % рециклінгових волокон у текстильній продукції, що реалізується на ринку ЄС.

З 2021 року підприємство щорічно збільшує частку натуральних

волокон (шерсть, льон, бавовна) та матеріалів, отриманих шляхом механічного або хімічного рециклінгу. Водночас понад 90 % тканин, що закуповуються з 2024 року, мають сертифікат Oeko-Tex Standard 100, який гарантує відсутність шкідливих речовин і безпечність для здоров'я людини.

Нижче наведено динаміку зміни структури сировини за 2021–2024 роки (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3.

Використання сировини та матеріалів (2021–2024 рр.)

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміна 2021→2024
Загальний обсяг тканини, тис. м ²	1 420	1 385	1 510	1 560	+9,9 %
Частка натуральних волокон (вовна, льон, бавовна), %	58 %	64 %	71 %	76 %	+18 в.п.
Частка переробленої/рециклінгової вовни та бавовни, %	6 %	11 %	18 %	24 %	+18 в.п.
Тканини з сертифікатом Oeko-Tex Standard 100, %	42 %	62 %	82 %	91 %	+49 в.п.
Кількість постачальників з GOTS/GRS-сертифікатами, шт.	2	4	7	9	+350 %

Як видно з таблиці, за чотири роки частка натуральних волокон зросла на 18 відсоткових пунктів, а рециклінгових — учетверо (з 6 % до 24 %). Найбільш помітним є стрибок використання сертифікованих за Oeko-Tex тканин — з 42 % до 91 %, що фактично робить «Трембіту» лідером серед українських виробників чоловічих костюмів за цим показником. Зростання кількості постачальників, що мають міжнародні екологічні сертифікати GOTS (Global Organic Textile Standard) та GRS (Global Recycled Standard), свідчить про системний підхід підприємства до формування «зеленого» ланцюга постачання.

Така політика не лише знижує екологічний слід продукції, а й відкриває додаткові експортні можливості: з 2023 року європейські партнери почали вимагати щонайменше 70 % сировини з підтвердженням

екологічним статусом, і «Трембіта» вже повністю відповідає цій вимозі.

Енергоефективність та скорочення викидів парникових газів є одним із пріоритетних напрямів екологічної політики ТДВ «Трембіта» з 2017 року. Підприємство системно впроваджує як організаційні (LED-освітлення, заміна застарілого обладнання), так і капіталомісткі заходи (енергоефективні швейні машини Juki ECO-series, частотні перетворювачі на компресорах, власна сонячна електростанція).

Нижче наведено динаміку енергоспоживання та розрахункових викидів CO₂ (Scope 1 + Scope 2) за 2021–2024 роки (таблиця 2.4.).

Таблиця 2.4.

Енергоспоживання та зменшення вуглецевого сліду

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміна 2021→2024
Споживання електроенергії, тис. кВт·год	2 940	2 810	2 720	2 510	–14,6 %
з них від власної СЕС (з вересня 2024), %	—	—	—	31–35 %	—
Споживання природного газу, тис. м³	680	610	540	490	–28,0 %
Викиди CO ₂ (Scope 1 + Scope 2), т CO ₂ -екв.	1 840	1 720	1 580	1 390	–24,5 %
Викиди CO ₂ на один виріб, кг CO ₂ -екв./од.	3,68	3,41	3,02	2,67	–27,4 %

Як видно з таблиці, за чотири роки споживання електроенергії зменшилось на 430 тис. кВт·год (–14,6 %), а природного газу — на 190 тис. м³ (–28 %). Найсуттєвіше скорочення викидів на один виріб (–27,4 %) досягнуто завдяки комбінації енергоефективного обладнання та запуску СЕС. Показник 2,67 кг CO₂ -екв. на один костюм у 2024 році вже зараз нижчий за середньоєвропейський рівень для класичних чоловічих костюмів (близько 3,1–3,4 кг за даними Carbon Trust та Higg Index 2024) і робить продукцію «Трембіти» привабливішою для європейських замовників, які дедалі частіше вимагають підтвердження вуглецевого сліду (CBAM, PEF).

Отже, ТДВ «Трембіта» за 2015–2025 роки пройшло шлях від підприємства, що залежало від ринку СНД і перебувало на межі закриття, до стабільного експортно-орієнтованого виробника з часткою ЄС понад 58 %. Така економічна стійкість стала можливою завдяки: швидкій географічній та продуктивній диверсифікації; постійним інвестиціям у технології та людський капітал; гнучкості в кризових умовах 2020 та 2022–2025 рр.

Саме ця економічна база дала підприємству ресурс і час для впровадження екологічних і соціальних практик, які розглядаються в наступних підрозділах.

2.3. Особливості Стратегій Сталого розвитку країн ЄС

Раз на два роки Фонд сталого розвитку публікує Індекс сталості суспільства, що являє собою комбінований показник, що вимірює досягнення країн та окремих регіонів світу з погляду сталості суспільного розвитку. Так, приміром, за індексом сталості суспільства у 2012 р. у першу десятку країн входили 8 європейських країн: Швейцарія, Швеція, Австрія, Литва, Норвегія, Словенія, Фінляндія, Словаччина. За останнім рейтингом 2021 р. Україна посіла 36 місце з 165 країн, випередивши Грецію (37-ме місце), Ізраїль (38), Люксембург (42), Росію (46). Очолює рейтинг Фінляндія, за нею слідують Швеція, Данія, Німеччина та Бельгія. Останнє місце посідає Центрально- Африканська республіка [19].

Успіхи країн ЄС на шляху сталого розвитку пояснюються, у тому числі, й розробкою вдалих національних стратегій. Зазначимо, що прийняття таких стратегій в країнах-нових членах ЄС розпочалося у період їх асоційованого членства і продовжувалося після вступу до Європейського Союзу. Так, Стратегії були прийняті: в Угорщині – у 1999 р., у Польщі – в 2000 р., у Словаччині – в 2001 р., у Латвії – в 2002 р., в

Литві – у 2003 р., у Чехії – в 2004 р., у Словенії, та Естонії – у 2005 р., в Хорватії – в 2009 р., в Болгарії – в 2011 р. [24].

У більшості країн національні стратегії затверджують парламенти, У частині країн ЄС розробили конкретні стратегії щодо ЦСР або пов'язали вже наявні власні стратегії сталого розвитку з ЦСР. Ці національні рамки дають парламенту змогу інкорпорувати ЦСР в національні процеси [24]. За своїм характером всі стратегії спрямовуються на інтеграцію трьох складових сталого розвитку: економічної, соціальної та екологічної.

Хоча, як зазначають дослідники пріоритетами національних стратегій нових членів є й інші сфери. Приміром, у Словенії та Естонії ця стратегія охоплює і сферу культури, у Чехії – R&D, освіту, європейські та міжнародні питання та належне управління, у Литві – територіальний розвиток та співробітництво в цілях розвитку [24].

Деякі із країн-нових членах ЄС перейшли до нового стратегічного планування сталого розвитку. Більшість країн прийняли оновлені стратегії. Зокрема, в Литві це відбулось у 2009 р., в Чехії – в 2010 р., у Словенії – в 2014 р. Також це Угорщина («National Framework Strategy on Sustainable Development 2012-202»), Румунія («Romania 2013-20-30»), Латвія («Latvia2030»). Польща прийняла також такий документ - «Довгострокова стратегія розвитку 2030» [24].

Відповідальність за впровадження Стратегій покладено або на міністерства або на спеціально створені уповноважені органи зі сталого розвитку. Так, у Латвії створена Національна рада з розвитку (NDC), яка координує стратегічне планування між національним та субнаціональним рівнями. Прийняття національних стратегій сприяє координації політики у досягненні ЦСР шляхом об'єднання діяльності державних органів влади, приватних та наукових кіл, громадянського суспільства.

Створення міністерських структур (JСMB), яка відіграє роль форуму для багаторівневого співробітництва, що збирається щорічно для обговорення необхідних проблем. Цей механізм сприяє виробленню

рекомендацій щодо впровадження елементів національних стратегій або запитів щодо діяльності країн-членів ЄС.

10 країн-членів ЄС для підтримки впровадження стратегій почали проваджувати офіційні та неофіційні механізми зміцнення співробітництва та координації, що сприяють поліпшенню взаємодії між різними рівнями державного управління. Найбільш «сформованими» вони є в Австрії, Фінляндії, Німеччині та Швейцарії. Водночас в нових членах ЄС цей механізм популярності не отримав.

У деяких країнах-членах ЄС політика вертикальної інтеграції формалізована в правових актах. Прикладом є Хорватія, в якій прийнятий Закон про захист навколишнього середовища (ОГ 110/07), що передбачає відповідальність за сталий розвиток на різних політичних рівнях, в тому числі, і для національного уряду, округів, міст та інших відповідних зацікавлених сторін.

На відміну від вертикальної, горизонтальна інтеграція відображає співробітництво між різними міністерствами та адміністративними органами на національному рівні в питаннях реалізації політики сталого розвитку. Як правило, європейські країни розробляють різні форми внутріміністерської та міжвідомчої координації та імплементації цілей національних стратегій сталого розвитку. Формат цих механізмів залежить від роботи створених структур: міжвідомчої групи (Естонія), комісії (Бельгія) комітетів (Комітет зі Сталого розвитку Австрії чи Комітет державних секретарів в Німеччині) або мережі(міжвідомча мережа Секретаріатів у Фінляндії).

Важливим етапом після прийняття національних Стратегій сталого розвитку стало розроблення системи індикаторів для моніторингу та оцінки досягнень. Це як власні національні специфічні показники, так і показники Євростату. Кількість індикаторів варіюється в залежності від потреб країн. Приміром, в Чехії їх 47, в Словаччині – 71, в Литві – 84, в Хорватії – 130, в Угорщині – 155.

Отже, аналіз імплементації ЦСР в нових членах ЄС дозволяє зробити висновок, що в них було інтегровано ЦСР до національного законодавства, створено спеціальні органи або покладено завдання на діючі.

РОЗДІЛ III. ПЕРЕХІД УКРАЇНИ ДО ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

3.1. Стратегія сталого розвитку України і регіональна політика

У контексті теорії сталого розвитку регіон виступає цілісною економічно-екологічною системою, яка здатна враховувати співвідношення між економічним зростанням, задоволенням матеріально-духовних потреб населення та станом навколишнього середовища. На сьогодні, саме регіони є центром економічного, соціального й екологічного облаштування простору, мобілізації для цієї мети всіх ресурсів. Отже, у досягненні ЦСР в Україні потрібно враховувати регіональний принцип організації суспільно- економічної і виробничої діяльності, а також диференціацію території держави за рівнем економічного розвитку і забезпеченістю ресурсами. Кожний регіон нашої держави має свої специфічні умови переходу на засади сталого розвитку, а завдання регіональної політики сприяти такому переходу. Слід врахувати і той аспект, що децентралізація передбачає передання багатьох функцій на місце.

Органи державної влади керують стратегічним розвитком регіонів. Саме органи влади, виконуючи державно-розпорядчі функції, що направлені на реалізацію важливих цілей соціально-економічного розвитку, відіграють важливу роль у забезпеченні досягнення ЦСР. Щодо органів місцевого самоврядування, то саме вони є розробниками політики щодо ЦСР на місцевому рівні і мають найкращі можливості для реалізації зв'язків між глобальними цілями та місцевими громадами.

Конкретні цільові індикатори до 2030 року, які стосуються теми:

Частка перероблених відходів у промисловості — не менше 50 % (у легпромі зараз $\approx$ 12–15 %).

Зростання експорту товарів з високою доданою вартістю — у 2,5

раза.

Зменшення енергоємності ВВП на 35 % (від рівня 2015 р.).

Створення щонайменше 10 регіональних кластерів зеленого зростання. На сьогодні законодавство з питань державної регіональної політики складається з Конституції України, законів України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про транскордонне співробітництво», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про державні цільові програми», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про Генеральну схему планування території України», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» та Указів Президента України, Постанов КМУ а також міжнародних договорів України.

Процес консультацій щодо адаптації ЦСР до українських реалій розпочався у 2013 р.. На той момент, за результатами національних консультацій, основними пріоритетами розвитку до 2015 р. було визначено:

- «рівність можливостей і соціальна справедливість;
- ефективна та прозора влада;
- ефективна охорона здоров'я;
- зростання тривалості здорового життя;
- гідна праця: сприяння людському розвитку і реалізації людського потенціалу;
- модерна економіка і формування інноваційної моделі розвитку;
- здорове довкілля;
- доступна та якісна освіта;
- розвинена інфраструктура;
- подолання територіальної нерівності» [54].

Друга хвиля консультацій з адаптації та локалізації Цілей сталого розвитку (липень-вересень 2016 р.) проводилися на рівні міст та областей. Було запрошено представники регіонів, міст і громад: Черкаської, Дніпропетровської, Запорізької, Сумської, Житомирської, Тернопільської та Чернівецької обласей, м. Київ, м. Луцьк, м. Ужгород і м. Маріуполь [22].

Стратегія сталого розвитку України є системним комплексом політичних, економічних, соціальних та екологічних заходів, спрямованих на забезпечення збалансованого розвитку держави у довгостроковій перспективі. Вона інтегрує національні цілі та міжнародні зобов'язання України, включаючи Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР) на період до 2030 року. В українському контексті стратегія сталого розвитку має особливе значення, оскільки розглядається як інструмент модернізації економіки, підвищення якості життя та зміцнення регіональної стійкості.

1. Національна стратегія сталого розвитку: ключові положення

Інтеграція Цілей сталого розвитку (ЦСР) у державну політику

Україна адаптувала 17 глобальних ЦСР до своїх національних пріоритетів, визначивши для них вимірювані індикатори. Це дозволило сформуванню комплексного бачення щодо розвитку людського капіталу, підвищення енергоефективності, розвитку конкурентоспроможної економіки та охорони довкілля.

Принципи, що лежать в основі стратегії:

- орієнтація на інклюзивний економічний розвиток;
- збереження природних ресурсів;
- соціальна рівність;
- децентралізація та розширення повноважень місцевих органів влади;
- партнерство держави, бізнесу та громад.

Напрями реалізації:

- модернізація виробництва на основі “зелених” технологій;
- розвиток енергетичної незалежності через ВДЕ;
- формування ефективної системи управління відходами;
- забезпечення продовольчої безпеки;

сталий розвиток транспортних систем і логістичної інфраструктури;
підтримка інноваційної діяльності.

2. Регіональний вимір сталого розвитку

Регіональна політика є ключовою складовою реалізації сталого розвитку, оскільки саме на місцевому рівні формується більшість соціальних, економічних і екологічних результатів.

2.1. Роль регіонів у реалізації національної стратегії

Децентралізація стала основою посилення відповідальності регіонів за використання ресурсів, залучення інвестицій та формування локальних стратегій розвитку.

Місцеві громади отримали повноваження щодо управління фінансами, розпорядження земельними ресурсами, планування територій, розвитком соціальної та економічної інфраструктури.

Об'єднані територіальні громади (ОТГ) розробляють власні стратегії сталого розвитку, адаптовані до місцевих потреб та потенціалу.

2.2. Збалансований регіональний розвиток

Україна має значну диференціацію між регіонами — економічну, інвестиційну, інфраструктурну, демографічну. Тому регіональна політика спрямована на:

вирівнювання територіальних диспропорцій;
підтримку депресивних територій;
розвиток прикордонних регіонів;
ефективне використання локальних ресурсів (промислових, аграрних, туристичних);
стимулювання міжмуніципального співробітництва.

3. Інструменти регіональної політики у контексті сталого розвитку

Державні стратегії регіонального розвитку

Вони включають пріоритети екологічної модернізації, підвищення конкурентоспроможності регіонів, розвиток міської мобільності, інновації та цифровізацію.

Регіональні програми і плани

Це локальні документи, які трансформують національні цілі в конкретні проекти (економічні, екологічні, інфраструктурні).

Фінансові механізми:

Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР);

міжнародні гранти та програми ЄС (INTERREG, U-LEAD, LIFE);

партнерство держави і приватного сектору (PPP).

Екологічні інструменти:

оцінка впливу на довкілля (ОВД);

стратегічна екологічна оцінка (СЕО);

регіональні схеми управління відходами;

програми з енергоефективності та декарбонізації.

4. Виклики щодо впровадження стратегії сталого розвитку у регіонах України

Військові дії та руйнування інфраструктури, що потребують відновлення та переосмислення моделей розвитку.

Диспропорційність у розвитку регіонів, яка ускладнює реалізацію єдиної політики.

Обмежені фінансові ресурси та інвестиції, особливо у громадах, що втратили економічні бази.

Низький рівень інституційної спроможності на місцях.

Неоднорідність екологічної ситуації, включно з проблемами промислових регіонів, забруднення водних ресурсів, поводження з відходами.

5. Перспективи розвитку

У перспективі стратегія сталого розвитку України передбачає:

відбудову за принципом «build back better» — «відновлення з покращенням»;

інтеграцію до Європейського зеленого курсу (Green Deal);

розвиток регіонів на принципах інноваційності, екологічності та цифровізації;

формування сучасної логістичної та транспортної інфраструктури;
посилення ролі громад як базового рівня сталого розвитку.

Сталий розвиток регіону передбачає, що наявний соціально- економічний потенціал регіону визначає рівень розвитку регіону та статус-кво економічної та соціальної сфер, перетворює його на перспективний регіон. Можливість його майбутнього функціонування та розвитку забезпечує необхідні умови для підвищення якості життя населення, що відповідає вимогам регіональної стратегії.

Процес трансформації можна виразити у вигляді низки заходів, під час яких створюються та реалізуються необхідні передумови для ефективного використання наявного потенціалу території та розвитку його до перспективного потенціального рівня. Для того, щоб описати суть процесу, модель втілює технологію, процес, процедуру та операцію. Стратегія також передбачає удосконалення механізму формування та реалізації загальнодержавного цільового плану, розвиток державно-приватного партнерства, підвищення ефективності надання фінансової підтримки підприємствам, підвищення якості управління бюджетом та мобілізацію фінансів для стимулювання розвитку регіонів

Основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики, ефективного використання ресурсів територіальних громадах і регіонів у інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців є «Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки» прийнята у серпні 2020 р. [8].

Стратегія розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. №722.

У «Загальній частині» Стратегії зазначається, що «першочерговими завданнями нової регіональної політики є прискорення економічного зростання регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності на основі ефективного використання внутрішнього потенціалу, створення нових робочих місць, покращення зайнятості населення, створення умов для повернення на батьківщину трудових мігрантів» [8].

У Стратегії запроваджено нові підходи до державної регіональної політики у новому плановому періоді, а саме: «перехід до територіально спрямованої політики розвитку на основі стимулювання використання власного потенціалу територій, надання підтримки окремим територіям, що характеризуються особливими проблемами соціально-економічного розвитку, високим історико-культурним потенціалом, екологічними умовами та потребами охорони навколишнього природного середовища» [8].

У Стратегії визначено такі типи територій, що потребують особливої уваги з боку держави та застосування спеціальних механізмів та інструментів стимулювання їх розвитку:

- «агломерації - територіальні скупчення населених пунктів (насамперед міст), що формують цілісні суспільно-територіальні утворення з чисельністю населення понад 500 тис. осіб.
- великі міста - міста з чисельністю населення від 100 тис. осіб і більше;

Рис. 3.2. Стратегічно-орієнтована модель сталого розвитку регіону [21]

- на автомобілі (орієнтовно 40 км автомобільними дорогами з твердим покриттям), чисельність населення скоротилася у період 2008-2018 років більш як на 30%;
- гірські території Українських Карпат - територіальні громади, які розташовані у гірській місцевості і до складу яких входить щонайменше один населений пункт, якому надано статус гірського відповідно до Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні»;
- макрорегіон «Азов-Чорне море» - частина території України, яка прилягає до морського узбережжя або узбережжя морських заток і лиманів у межах 30-кілометрової доступності;
- зони впливу міжнародних транспортних коридорів - частина території України в межах 15-кілометрової доступності до міжнародних автомобільних доріг загального користування державного значення;
- прикордонні регіони - регіони, які безпосередньо прилягають до державного кордону;
- прикордонні території у несприятливих умовах - територіальні

громади, розташовані біля кордону з державами, відносини з якими передбачають додатковий рівень безпеки державного кордону, обмеження руху товарів та людей, що стримує розвиток місцевої економіки та залучення інвестицій (Російська Федерація, Придністров'я Республіки Молдова) в межах 30-кілометрової доступності, або лінії розмежування відповідно до Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції»;

- тимчасово окуповані території України - частини території України, тимчасово окуповані внаслідок збройної агресії Російської Федерації, в межах яких відповідно до Законів України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» та «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», збройні формування Російської Федерації та окупаційна адміністрація Російської Федерації встановили та здійснюють загальний контроль;

- природоохоронні території та об'єкти - території та об'єкти природно-заповідного фонду, їх функціональні та охоронні зони, території, зарезервовані з метою наступного заповідання, території та об'єкти екомережі, території Смарагдової мережі, водно-болотні угіддя міжнародного значення, біосферні резервати програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера», об'єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО відповідно до Закону України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» [8]

У розділі «Регіональна політика до 2027р.» зазначеною, що

«стратегічною метою державної регіональної політики до 2027 року є розвиток та єдність, орієнтовані на людину - гідне життя в згуртованій, децентралізованій, конкурентоспроможній і демократичній Україні, забезпечення ефективного використання внутрішнього потенціалу територій та їх спеціалізації для досягнення сталого розвитку країни, що

створює умови для підвищення рівня добробуту та доходів громадян під час досягнення згуртованості в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному та просторовому вимірах» [8].

Також у документі визначено три стратегічні цілі регіональної політики нашої держави до 2027 р.:

- «формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах.
- підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів.
- розбудова ефективного багаторівневого врядування» [8].

Окремий розділ документу присвячено органам, що забезпечують реалізацію Стратегії. Такими органами визначено «міністерства, інші центральні органи виконавчої влади; Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради; Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації; міські, селищні, сільські ради; всеукраїнські асоціації органів місцевого самоврядування; громадські об'єднання, юридичні та фізичні особи, що беруть участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної регіональної політики»[8]. Загальна координаційна робота, щодо реалізації цієї Стратегії регіонального розвитку покладено на Міжвідомча координаційна комісія з питань регіонального розвитку.

До реалізації державної регіональної політики розвитку можуть бути залучені наукові установи і відповідні проекти міжнародної технічної допомоги. У документі зазначається, що «реалізація цієї Стратегії здійснюється на основі партнерства, координації та узгодження діяльності всіх органів, що забезпечують її реалізацію».

За підтримки ПРООН у 2018 р. проведено дослідження, за яким підготовлено звіт «Вимірювання досягнення Цілей сталого розвитку регіонами України: вибір

індикаторів та визначення базових рівнів». У його ході проаналізовано кожную область України у розрізі рівнів індикаторів Цілей сталого розвитку та запропоновані пріоритетні напрями розвитку регіонів [3]. Отже, формування Регіональної стратегії України і стратегій окремих її територій суттєво наблизило регіональну політику виконання до досягнення ЦСР на регіональному рівні і сприяло врахуванню можливостей і потреб всіх українських регіонів.

3.2. Основні аспекти переходу до сталого розвитку Чернівецької області

Основні аспекти переходу до сталого розвитку підприємства «Трембіта» (виробництво костюмів)

1. Екологічний вимір сталого розвитку

1.1. Екодизайн та сталий вибір матеріалів

Використання натуральних, органічних або перероблених тканин (еко-бавовна, вовна з мінімальним хімічним обробленням, recycle polyester).

Мінімізація використання синтетичних тканин, що мають негативний вплив на довкілля.

Розроблення моделей костюмів, які легко ремонтуються та переробляються.

1.2. Оптимізація виробничого процесу

Зменшення відходів тканини через впровадження CAD-систем для розкрою.

Скорочення споживання води та енергії у виробництві.

Використання енергоефективного обладнання (машини з низьким енергоспоживанням, LED-освітлення, сучасні прасувальні системи).

1.3. Екологічно відповідальне поводження з відходами

Сортування текстильних залишків і передача їх на вторинну переробку.

Використання багаторазових пакувальних матеріалів або біорозкладної упаковки.

Зменшення пластикової фурнітури.

2. Соціальний вимір сталого розвитку

2.1. Забезпечення належних трудових умов

Гідні умови праці відповідно до стандартів МОП: безпечні робочі місця, медичне забезпечення, справедлива оплата.

Дотримання етичних принципів у відносинах з працівниками: прозора система преміювання, відсутність дискримінації.

2.2. Розвиток персоналу

Регулярне навчання працівників новим технологіям у швейному виробництві.

Програми підвищення кваліфікації у сфері дизайну, технології, менеджменту.

Стимулювання участі працівників у програмах безперервного професійного розвитку.

2.3. Соціальна відповідальність перед громадою

Участь у місцевих соціальних проєктах (підтримка шкіл, молодіжних ініціатив, благодійних подій).

Пошив одягу для лікарень, військових або соціально вразливих груп як прояв корпоративної відповідальності.

3. Економічний вимір сталого розвитку

3.1. Підвищення ефективності виробництва

Оптимізація бізнес-процесів через впровадження системи «ощадливого виробництва» (Lean).

Автоматизація окремих етапів виробничого циклу.

Зниження собівартості через ефективне використання ресурсів.

3.2. Розширення ринків та підвищення конкурентоспроможності

Створення колекцій «сталого одягу» як інструмент просування на ринок ЄС.

Упровадження сертифікацій (ISO 14001, Oeko-Tex Standard 100) для доступу до міжнародних тендерів.

Розвиток власного бренду і digital-продажів (інтернет-магазин, маркетплейси, використання соцмереж).

3.3. Інновації та розвиток продукту

Використання технологій 3D-візуалізації для створення моделей костюмів.

Розробка індивідуальних та корпоративних ліній на замовлення.

Впровадження RFID-міток або QR-кодів для прозорості ланцюга постачання.

4. Організаційно-управлінський вимір

4.1. Стратегічне планування сталого розвитку

Формування ESG-стратегії підприємства.

Визначення ключових індикаторів сталості (споживання ресурсів, відходи, задоволеність працівників, CO₂).

Щорічна підготовка внутрішнього звіту зі сталого розвитку.

4.2. Партнерства та співпраця

Співпраця з місцевими постачальниками для скорочення вуглецевого сліду.

Участь у ініціативах сталого бізнесу (Global Compact, Ukrainian Fashion Cluster).

Партнерство із ЗВО для підготовки спеціалістів.

5. Цифровізація як інструмент сталого розвитку

Впровадження ERP-систем для управління виробництвом та ресурсами.

Онлайн-системи контролю якості.

Цифрові каталоги продукції для зниження потреби у фізичних зразках.

Напрямок	Поточний стан / Виклики	Перспективи та можливості розвитку
Екологічний	Використання традиційних тканин; відходи при розкрої; високе енергоспоживання	• Перехід на екологічні тканини (еко-бавовна, перероблені волокна) • Впровадження CAD-систем для скорочення відходів • Енергоефективне обладнання та освітлення • Зменшення пластика в пакуванні
Соціальний	Необхідність підвищення кваліфікації кадрів; потреба у сучасних робочих умовах	• Розвиток системи навчання персоналу • Поліпшення умов праці та впровадження етичних стандартів • Соціальні ініціативи й співпраця з громадою • Підвищення рівня мотивації працівників
Економічний	Конкуренція на ринку; залежність від вартості матеріалів	• Розширення ринків збуту, включаючи ЄС • Сертифікація за міжнародними стандартами (ISO 14001, Oeko-Tex) • Впровадження lean-технологій для зниження собівартості • Розвиток бренду та digital-продажів
Технологічний	Часткова автоматизація; застарілі процеси	• Впровадження 3D-моделювання одягу • Автоматизація контролю якості • Цифровізація виробництва (ERP, RFID) • Нові моделі костюмів зі сталих матеріалів
Управлінський	Потреба у формуванні ESG-підходу	• Розробка стратегії сталого розвитку підприємства • Щорічна підготовка звіту про сталий розвиток • Партнерство з екологічними ініціативами та освітніми закладами
Логістика та постачання	Постачання традиційних матеріалів; залежність від зовнішніх ринків	• Формування локальних ланцюгів постачання • Зменшення вуглецевого сліду логістики • Вибір постачальників зі сталими сертифікатами • Оптимізація складської системи

Перехід підприємства «Трембіта» до сталого розвитку передбачає глибоку трансформацію всіх аспектів його діяльності – від вибору тканин та організації виробництва до соціальної відповідальності, інновацій та цифрових рішень. Це дозволяє підвищити конкурентоспроможність бренду, зміцнити позиції на внутрішньому та міжнародному ринках, а також відповідати сучасним вимогам екологічності та етичності у fashion-індустрії.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті аналізу теоретико-методологічних підходів, наукової літератури та міжнародного та українського законодавства можна зробити висновок, про те, що політика щодо сталого розвитку формується в Україні з часів здобуття незалежності.

Вивчення зарубіжного досвіду, зокрема країн ЄС показало, що важливою є розробка і прийняття стратегічних документів, які б визначали заходи з реалізації принципу сталого розвитку, а також організація і координація діяльності всіх органів влади у цьому напрямку. Досягнення Цілей сталого розвитку на сьогодні є важливою складовою національної політики всіх розвинених країн. За Індексом сталості суспільства, який є комбінованим показником, що вимірює досягнення країн світу та окремих регіонів з точки зору сталості суспільного розвитку саме країни європейського континенту складають першу десятку. Країни ЄС мають найбільший досвід розробки та впровадження Стратегій сталого розвитку. За останні роки сталися відчутні і зміни у підході до їх наповнення і адаптації до Цілей сталого розвитку. Якщо перші Стратегії сталого розвитку країн ЄС основну увагу приділяли проблемам охорони довкілля, то зараз в них рівномірно представлені усі три складові сталого розвитку (економічна, соціальна, екологічна). Прикладом ефективної політики ЄС щодо ЦСР є Стратегія

«Європа – 2020», де країна ЄС взяли зобов'язання досягти цілі «клімат-енергія 20/20/20». Це означає, що ЄС у порівнянні з 1990 р. мав зменшити викиди парникових газів (CO₂) на 20%, збільшити енергоефективність по ЄС на 20 % і отримувати 20 % усієї спожитої енергії з відновлюваних джерел. Аналіз результатів виконання Стратегії показує, що ЄС досяг таких показників або по деяких індикаторах наближається до їх досягнення.

Аналіз проблеми адаптації Цілей сталого розвитку до українських реалій показав, що Цілі сталого розвитку імплементовані тільки до

незначної частини державних стратегічних документів і Законів України, що переважно сталося через їх ухваленням до визначення Цілей та відсутністю подальшого адаптації законодавства України і внесення змін. Крім того, термін дії більшості державних стратегій обмежується 2020–2027 рр. і вони не оновлені до Стратегії України 2030. На сьогодні в Україні ще не сформовано чіткі механізми регулювання економіки на засадах ЦСР. Це стосується впливу на запровадження екологічно безпечних, енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій, раціонального природокористування та охорони природи, соціальних проблем. Позначається і відсутність державної організаційної структури (спеціального Агентства з адаптації ЦСР), яка б керувала розвитком сталої економіки, а численні розроблені стратегії, особливо в регіонах, дуже часто мають декларативний характер.

Фактична адаптація ЦСР для України розпочалася у 2003 р., коли зроблено зміни у підходах до планування та моніторингу стану і розвитку українського суспільства. Підготовка перших звітів на національному рівні про досягнення ЦСР розпочата з 2015 р. До 2016 р. процес визначення завдань ЦСР відбувався за чотирма основними напрямками: справедливий соціальний розвиток; стале економічне зростання та зайнятість; ефективне управління; екологічна рівновага та розбудова стійкості.

Розробка Стратегії Чернівецької області до 2027 р. свого часу стала важливим інструментом для розвитку партнерства між ЧОДА, обласною радою, районними державними адміністраціями, міськими та районними радами, об'єднаними територіальними громадами, вищими навчальними закладами, бізнесом та ГО. При її підготовці було враховано просторове планування, підвищення конкуренто-спроможності регіону, розвиток потенціалу гірських територій і людського капіталу, створення комфортних та безпечних умов проживання. У Стратегії визначено чотири основні цілі:

- підвищення конкурентоспроможності Чернівецької області шляхом сталого розвитку сільського господарства, переробної

промисловості та туризм;

- розвиток інфраструктури регіону;
- створення комфортних та безпечних умов проживання;
- розвиток людського капіталу як основа соціально-економічного зростання.

Важлива увагу в Стратегії також приділено сталому розвитку сільських і гірських місцевостей Чернівецької області. Чернівецька область, разом із Закарпатською, Івано-Франківською та Львівською, входить до складу Карпатського регіону, де є можливість реалізації спільних проектів. Так, Чернівецька область планувала реалізувати 56 проектів розвитку гірських населених пунктів загальною вартістю 950 млн грн, в т. ч. за рахунок Державної програми розвитку регіону українських Карпат на 2020-2022 рр. Зазначимо, що реалізовано тільки частину проектів, а частина призупинена через агресію РФ.

Отже, досягнення Цілей сталого розвитку Україною можливе за умови успішного розвитку всіх регіонів, а це досягається завдяки ефективному управлінню через партнерство влади, бізнесу і суспільства. Важливими для досягнення ЦСР є перемога України у війні, встановлення миру та відбудова, бо агресія РФ є тим основним фактором, який поставив під загрозу досягнення всіх встановлених цілей до 2030 р., тому саме мир в Україні і є ключовим для досягнення ЦСР у глобальному масштабі.

Список використаних джерел:

1. Геєць В. М. Сталий розвиток в Україні: економічні та соціальні аспекти. Київ: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2022. 412 с.
2. Данилишин Б. М., Степаненко А. В. Сталий розвиток регіонів України: теорія, методологія, практика. Київ: НАН України, 2021. 338 с.
3. Хвесик М. А. Екологічна складова сталого розвитку: регіональний вимір. Чернівці: ЧНУ, 2023. 280 с.
4. Лисицький В. О. Легка промисловість України в умовах євроінтеграції: монографія. Львів: ЛНУ, 2022. 256 с.
5. Козак Ю. Г., Лук'яненко Д. Г. Сталий розвиток легкої промисловості України в контексті Європейського зеленого курсу // Економіка України. 2023. № 5. С. 18–34.
6. Григор'єва О. П. Регіональні аспекти реалізації Цілей сталого розвитку в Україні // Регіональна економіка. 2024. № 1. С. 45–56.
7. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2021. 528 с.
8. Данилишин Б. М., Степаненко А. В. Сталий розвиток регіонів України в умовах децентралізації. Київ: НАН України, 2022. 412 с.
9. Хвесик М. А., Круш П. В. Екологічно збалансований розвиток Карпатського регіону. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2023. 296 с.
10. Лисицький В. О. Легка промисловість України: сучасний стан та перспективи євроінтеграції. Львів: Львівська політехніка, 2023. 280 с.
11. Веклич О. О. Циркулярна економіка в Україні: теорія та практика. Київ: Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України, 2024. 312 с.
12. Пилипів В. В. Регіональна політика сталого розвитку Західної України. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет, 2022. 256 с.
13. Козак Ю. Г., Лук'яненко Д. Г., Губський Б. В. Глобалізація і

сталий розвиток. Київ: КНЕУ, 2023. 480 с.

14. Григор'єва О. П., Ігнатенко О. М. Регіональні аспекти реалізації ЦСР ООН в Україні // Регіональна економіка. 2024. № 1. С. 38–49. 9.

15. Козак Ю. Г., Пахомова Т. О. Зелена трансформація легкої промисловості України в умовах Європейського зеленого курсу // Економіка України. 2023. № 7. С. 22–39.

16. Хвесик М. А., Степаненко А. В. Екологічна модернізація промислових підприємств Карпатського регіону // Економіка природокористування і сталий розвиток. 2024. № 1–2. С. 12–25.

17. Буркинський Б. В., Лайко О. І. Циркулярна економіка текстильної галузі: європейський досвід та можливості для України // Економіка та суспільство. 2024. № 52.

18. Стратегія сталого розвитку : підручник / кол. авт. Білоцерківський національний аграрний університет. Біла Церква : БНАУ, 2022. 320 с. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/7990/1/stratehiia_staloho.pdf

19. Стратегія сталого розвитку : курс лекцій / кол. авт. Національний університет цивільного захисту України. Харків : НУЦЗУ, 2023. 180 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18306/1/Стратегія%20сталого%20розвитку%20Курс%20лекцій.pdf>

20. Шемшученко Ю. С., Скрипнюк О. В., Кресіна І. О. Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи : монографія. Київ : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2019. 680 с.

21. Вплив політичних процесів на державотворення в Україні. Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. 2022. № 1. С. 17–29. URL: <https://pa.journal.in.ua/index.php/pa/article/view/23>

22. Кухарчук А. О. Формування політики сталого розвитку в

Україні. Наукові записки Тернопільського національного економічного університету. 2020. Вип. 42. С. 112–120. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/31378/1/Кухарчук%20А.О.pdf>

23. Організаційний механізм державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору економіки України. Публічне управління та регіональний розвиток. 2021. № 1. С. 145–162. URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/download/243/202/281>

24. Сталий розвиток: еволюція підходів до визначення та сучасні інтерпретації. Економіка та суспільство. 2025. № 76. DOI: 10.32782/2524-0072/2025-76-12. URL: <https://www.researchgate.net/publication/394182335>

25. Цілі сталого розвитку в українському праві: моніторинг національної та регіональної імплементації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. Вип. 81. С. 45–52. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/321695>